

Galamdaşlarym: Towşan Esenowa

Category: Goşgular, Kitapcy, Söhbetdeşlik, Sözler, Yatlamalar
написано kitapcy | 23 января, 2025

Galamdaşlarym: Towşan Esenowa GALAMDAŞLARYM

Wagt öz hasabyna jür, äwmän-telesmän geçip dur.

Men bu gün 80-e ser uran goja. Allatagalanyň beren by ýasyna müñde bir şükür edýärin. Hormatly dynç alyşda bolanymdan soñ geçen ömür menzilime ser salýaryn welin, gaty kän-kän wakalar göz atuwymda janlanýar. İş salşan, ýakyndan tanan ýazyjylarymyň, şahyrlarymyň käbiri hakda «Galamdaşlarym atly ýatlamalar kitabyny ýazdym. Şol kitapdan okyjylaryny dykgatyna T.Esenowa, Ç.Aýtmatow, G.Burunow, A.Gowşudow, R.Seýidow hakdaky ýatlamalarymy hödürlemege makul bildim.

► TOWŞAN ESENOWA (1915-1987)

Towşan Esenowa sowetler zamanynyň türkmen zenanlarynyň arasyndaky ilkinji şahyrdy hem ilkinji dramaturgdy. İlki bilen, onum terjimehalyny gysgaça gürrüň bereýin. Ol 1915-nji

ýylda Kaka etrabynda dünýä inýär, başlangyç bilimi obalaryndaky mekdepde alýar. 1928-1932-nji ýyllarda Aşgabadyň aýal-gyzlar pedtehnikumynda okaýar, şondan soñ respublikan gazet-žurnallarda, radioda, telewideniyede işleyär. Mollanepes adyndaky akademiki drama teatrynyň, soñ A.Gulmammedow adyndaky ýaşlar teatrynyň edebiýat bölümünüň müdiri bolup işleyär. Ömrüniň soñky ýyllarynda bolsa Ýazyjylar soýuzynda geňeşci bolup işledi.

1938-nji ýylda onuň «Polat gyzlara» atlt goşgular ýygynndysy çap edildi. «Uzaklara nazar» (1967 ý.) atly goşgular ýygynndysy, Garagum derýasynyň gurluşygy hakda söhbet açýan «Keltebeden rowaýaty» (1961 ý.) atly poemasy T.Esenowa meşhurlyk getirdi, bu eserler soýuz respublikalaryň, şeýle hem daşary ýurtlaryň birnäçesinde terjime edildi.

T.Esenowa türkmen teatrynyň ösmegine önjeýli goşant goşdy. Onuň kolhoz gurluşugy hakdaky «Şemşat» (1938 ý.), türkmen zenanlarynyň bagty ugrundaky göreşi hakdaky «Seniň ysagyňda» (1968 ý.), «Gelin gelýär» komediýalary türkmen tomaşaçylary tarapyndan gyzgyn garşylandy.

Edebiýatda bitiren hyzmatlaryny göz öňünde tutup, T.Esenowa 1940-njy ýylda «Türkmenistanyň at gazanan şahyry», 1974-nji ýylda «Türkmenistanyň halk ýazyjysy» diýen hormatly at dakyldy.

Men köp ýyllap Towşan Esenowa bilen duldegşir goňşy bolup ýaşadym. Köp gezek gürrüňdeş boldum, birnäçe gezek döwlet delegasiýalaryna goşulyp daşary ýurtlara bile gitdim.

Ol sowatly, mylaýym häsiýetli zenandy, işeňnírdi, jemgyýetçilik işlerine has köp gatnaşýardı.

T.Esenowa türkmen zenanlarynyň arasynda ilkinji şahyr bolansoň, geçirilýän syýasy-jemgyýetçilik çäreleriniň köpüsine çagyrylyardı. Ol özüniň köp wagtynyň ýygnaklarda geçýändiginden, döredijilik bilen meşgullanmaga wagtynyň az bolýanlygyndan zeýrenýärdi.

T.Esenowany azat türkmen zenanlarynyň simwoly hökmünde öñe sürüpdiler. Şeýle bolansoň, ol öz döwründe alpinistler toparyna goşulyp daglara çykypdy, uçardan paraşútly böküpdi, sunda yüzüpdi. Mahlasy, ony jemgyýetiň ähli ugurlarynda ussat,

başarjaň zenan hökmünde görkezýärdiler. Ol hakda köp ýazýardylar. Gazet-žurnallarda suraty çykýardy.

Ýetmişinji ýyllarda T.Esenowanyň «Ýigrenji galym» atly makalasy çap edilipdi we bu respublikamyzda gyzgyn ara alnyp maslahatlaşylypdy.

«Ýygnaklarda meniň makalamy goldap çykyş edýärdiler, ýöne özara söhbetdeşliklerde ýeke adam meniň pikirimi goldamandy. Wah, galyňa garşıy göreş meniň adyma duwlanyp edildi. Aslynda welin, men onuň ýaly makala ýazjak zenan däl» diýip, Towşan daýzanyň janykmasy ýatdan çykanok.

T.Esenowa 30-80-nji ýyllaryň aralygynda türkmen zenanynyň göreldelei nusgasy bolup ýaşady. Ony daşary ýurtlardan gelýän myhmanlara görkezýärdiler. Daşary ýurtlular onuň döredijiliği, ömri, öyi, maşgalasy bilen gyzyklanýardy.

T.Esenowa Ýazyjylar soýuzynda işlän ýyllarynda maňa şeýle gürrüň berdi:

«Men ömrümi iki bölege bölýärin: türkmen zenanlarynyň simwoly bolup ýaşan ýyllarym we ondan soňky ömrüm. Maňa, dogrusy, soňky ömrüm has lezzetli. Sebäbi men durmuşyň lezzetini alyp, asuda, rahat ýaşaýaryn».

Şahyra bu sözleri diýse-de diýipdi, ýöne ýaşlyk ýyllaryny küýseyändigi açık duýulýardy. Onda şeýle bir berk ynam bardy: Bir döwür geler, meniň durmuş ýolum, döredijiligidim düýpli öwreniler. Sebäbi men muňa mynasyp işleri bitirdim».

Men hem bu pikire ynanýaryn.

Kaýum TAÑRYGULYYEW,
Türkmenistanyň halk ýazyjysy.

«Garagum» žurnaly, 2008 ý. No 3. Ýatlamalar